HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Camera întâi)

10 martie 2009 *

În cauza T-68/05,

Aker Warnow Werft GmbH, cu sediul în Rostock (Germania),

Kvaerner ASA, cu sediul în Oslo (Norvegia),

reprezentate inițial de M. Schütte, avocat, și de doamna B. Immenkamp, solicitor, și ulterior de M. Schütte,

reclamante,

* Limba de procedură: engleza.

împotriva

Comisiei Comunităților Europene, reprezentată de domnii L. Flynn și V. Kreuschitz, în calitate de agenți,

pârâtă,

având ca obiect o cerere de anulare a Deciziei 2005/374/CE a Comisiei din 20 octombrie 2004 privind ajutorul de stat pus în aplicare de Germania în favoarea Kvaerner Warnow Werft (JO 2005, L 120, p. 21),

TRIBUNALUL DE PRIMĂ INSTANȚĂ
AL COMUNITĂȚILOR EUROPENE (Camera întâi),

compus din doamna V. Tiili (raportor), președinte, domnul F. Dehousse și doamna I. Wiszniewska-Białecka, judecători,

grefier: doamna K. Pocheć, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 11 martie 2008,

pronunță prezenta

Hotărâre

Cadrul juridic și situația de fapt

1 La 21 decembrie 1990, Consiliul a adoptat Directiva 90/684/CEE privind ajutoarele în domeniul construcțiilor navale (JO L 380, p. 27). Această directivă prevede posibilitatea acordării, conform anumitor modalități, pe de o parte, de ajutoare de stat pentru funcționare și, pe de altă parte, de ajutoare de stat pentru restructurare în favoarea întreprinderilor de construcție și de transformare navală (denumite în continuare „șantiere navale") aflate pe teritoriul Comunității Europene.

2 În ceea ce privește ajutoarele pentru funcționare, singurele pertinente în prezenta acțiune, articolul 4 alineatul (1) din Directiva 90/684 prevede că „ajutoarele pentru producție acordate în favoarea [unor șantiere navale] pot fi considerate compatibile cu piața comună, cu condiția ca valoarea totală a ajutorului acordat pentru un singur contract [de construcție și de transformare navală] să nu depășească, în echivalent al ajutorului, un plafon maxim comun exprimat în procentul valorii contractuale înainte de acordarea ajutorului" [traducere neoficială]. În plus, potrivit articolului 11 alineatul (2) litera (a) din directiva menționată, statele membre sunt obligate să notifice Comisiei, anterior punerii în aplicare, orice schemă de ajutor nou sau existent vizat de Directiva 90/684.

3 Prin scrisorile din 24 mai și din 4 iunie 1991, Republica Federală Germania a notificat Comisiei, conform articolului 11 alineatul (2) litera (a) din Directiva 90/684, schemele de ajutoare privind șantierele navale situate pe teritoriul german și în special cele situate pe teritoriul fostei Republici Democrate Germane.

4 Prin Decizia din 13 septembrie 1991 adresată Republicii Federale Germania (denumită în continuare „Decizia din 13 septembrie 1991”), Comisia a decis să nu ridice obiecții în ceea ce privește schemele de ajutoare notificate. În decizia menționată, referitor la „ajutoarele pentru producție aferente contractelor”, menționate la articolul 4 alineatul (1) din Directiva 90/684, Comisia a apreciat în special că, „potrivit programului de ajutoare destinate combaterii concurenței, [toate] șantierele navale germane [puteau] beneficia de subvenții reprezentând 9,5 % din valoarea contractuală (8,7 % din valoarea contractuală înainte de acordarea ajutorului), atunci când aceste șantiere sunt în concurență cu alte șantiere din țări în care se plătesc subvenții mai ridicate”. Decizia din 13 septembrie 1991 a înlocuit decizia pe care Comisia o adoptase prin scrisoarea din 2 decembrie 1987 și care permitea Republicii Federale Germania să acorde șantierelor navale germane un ajutor destinat combaterii concurenței (Wettbewerbshilfe, denumit în continuare „ajutorul pentru competitivitate”).

5 La 20 iulie 1992, Consiliul a adoptat Directiva 92/68/CEE de modificare a Directivei 90/684 (JO L 219, p. 54). Obiectivul Directivei 92/68 era de a permite exclusiv șantierelor navale aflate pe teritoriul fostei Republici Democrate Germane să beneficieze de un plafon de ajutor mai ridicat decât cel prevăzut de Directiva 90/684 și de a facilita restructurarea acestora, reducând excedentele de capacitate pe piața mondială a construcțiilor navale.

6 Directiva 92/68 inserează în cuprinsul Directivei 90/684 articolul 10a alineatele (1)-(3), care are următorul cuprins:

„(1) Cu excepția articolului 4 alineatele (6) și (7), capitolul II [privind ajutoarele pentru funcționare] nu se va aplica activităților de construcție și de transformare navală ale șantierelor [navale] care își desfășoară activitatea pe teritoriul fostei Republici Democrate Germane la 1 iulie 1990.

(2) Până la 31 decembrie 1993, ajutoarele pentru funcționare acordate în favoarea activităților de construcție și de transformare navală ale șantierelor menționate la alineatul (1) pot fi considerate compatibile cu piața comună, cu condiția ca:

(a) ajutoarele menite să faciliteze continuarea operațiunilor pe șantierele menționate în cursul acestei perioade să nu depășească, pentru niciunul dintre aceste șantiere, un plafon maxim de 36 % dintr-o cifră de afaceri anuală de referință raportată la trei ani de lucrări de construcție și de transformare navală, după restructurare; aceste ajutoare vor trebui plătite până la 31 decembrie 1993;

(b) pentru contracte semnate între 1 iulie 1990 și 31 decembrie 1993 să nu se acorde niciun alt ajutor pentru producție;

(c) [Republica Federală Germania] să accepte să efectueze, conform calendarului aprobat de Comisie și, în orice caz, înainte de 31 decembrie 1995, o reducere de capacitate reală și ireversibilă în valoare netă de 40 % din capacitatea existentă la 1 iulie 1990, care era de 545 000 [tonaj brut compensat];

(d) [Republica Federală Germania] să aducă dovezi Comisiei, sub formă de rapoarte anuale întocmite de un expert contabil independent, că ajutoarele plătite se aplică exclusiv activităților unor șantiere situate în fosta Republică Democrată Germană; primul dintre aceste rapoarte va trebui predat Comisiei cel mai târziu la sfârșitul lunii februarie 1993;

(3) Comisia asigură că ajutoarele menționate în prezentul articol nu afectează schimburile într-o măsură contrară interesului comun.” [traducere neoficială]

7 Prin contractul din 7 octombrie 1992 (denumit în continuare „contractul de achiziție”), încheiat după o procedură de cerere de ofertă urmată de negocieri exclusive, Treuhandanstalt (denumit în continuare „THA”), organismul de drept public însărcinat cu restructurarea și cu privatizarea șantierelor navale situate pe teritoriul fostei Republici Democrate Germane, a vândut șantierul naval est-german Neue

Warnow Werft, predecesorul șantierului Kvaerner Warnow Werft (denumit în continuare „KWW”), grupului norvegian Kvaerner. KWW a devenit Aker Warnow Werft.

8 La 30 octombrie 1992, Republica Federală Germania a notificat Comisiei contractul de achiziție și mai ales un plan previzional de plată a ajutoarelor de stat pentru a facilita restructurarea șantierului naval de către KWW. În esență, din articolele 7 și 12 din contractul de achiziție rezultă că ajutoarele de stat de care urma să beneficieze KWW pentru restructurarea șantierului naval Warnow Werft trebuiau plătite în tranșe și că plata acestora era subordonată autorizării prealabile a Comisiei.

9 Prin Decizia din 10 februarie 1993, adresată Republicii Federale Germania, Comisia a decis, în special în temeiul articolului 4 din Directiva 90/684, să nu ridice obiecții în ceea ce privește modificările aduse schemei de ajutoare pentru competitivitate pe care Comisia o aprobase prin Decizia din 13 septembrie 1991.

10 În Decizia din 10 februarie 1993, Comisia amintește plafoanele subvențiilor autorizate prin Decizia sa din 13 septembrie 1991.

11 Prin Deciziile din 3 martie 1993 (denumită în continuare „prima decizie de autorizare”), din 17 ianuarie 1994 (denumită în continuare „a doua decizie de autorizare”), din 20 februarie 1995, din 18 octombrie 1995 și din 11 decembrie 1995, adresate Republicii Federale Germania, Comisia a autorizat, conform Directivei 90/684, astfel cum a fost modificată prin Directiva 92/68, acordarea către KWW, în tranșe, de ajutoare pentru, pe de o parte, funcționarea și, pe de altă parte, pentru restructurarea șantierului naval Warnow Werft.

12 Numai prima și a doua decizie de autorizare sunt pertinente în ceea ce privește ajutoarele pentru funcționare acordate KWW.

13 Referitor la ajutoarele pentru funcționare acordate KWW, prima decizie de autorizare prevedea în special următoarele:

„La 20 iulie 1992, Consiliul a adoptat Directiva [92/68] de modificare a Directivei [90/984] privind ajutoarele în domeniul construcțiilor navale. Noua Directivă [92/68] prevede o excepție de la regimul ajutoarelor pentru funcționare acordate în favoarea șantierelor navale din fosta [Republică Democrată Germană], în scopul realizării unei restructurări urgente pentru a redeveni competitive.

Referitor la privatizarea [șantierului naval Warnow Werft], Comisia a primit din partea guvernului german versiunea definitivă [a contractului de achiziție], însoțită de explicații. Pe parcursul unei întâlniri din 2 februarie 1993, autoritățile germane au furnizat precizări suplimentare. Comisia a putut astfel să reunească informațiile necesare pentru a stabili dacă în cazul [șantierului naval Warnow Werft …] erau îndeplinite condițiile de acordare a regimului special prevăzut de Directiva [92/68].

Atunci când Comisia a aprobat această derogare, a dat asigurări Consiliului că își va exercita competențele de control și de supraveghere astfel încât șantierele navale [situate pe teritoriul fostei Republici Democrate Germane] să obțină numai ajutoarele strict necesare pentru a fi restructurate.

[…]

În conformitate cu dispozițiile Directivei [90/684] în materie de construcții navale și ale Directivei [92/68], Comisia a decis să nu se opună plății primei tranșe a ajutorului [pentru șantierul naval Warnow Werft] în Germania. Această tranșă se compune din:

— 45 500 000 [de mărci germane] drept ajutor pentru funcționare, 11 700 000 [de mărci germane] pentru compensarea unei părți din pierderile rezultate din [contracte de construcții navale] ulterioare datei de 1 iulie 1990, care sunt în prezent în curs de executare, și 6 100 000 [de mărci germane] drept ajutor pentru competitivitate, precum și o plată de 27 750 000 [de mărci germane] drept capital propriu.

[…]”

14 Referitor la ajutoarele pentru funcționare acordate KWW, a doua decizie de autorizare prevedea în special următoarele:

„Ținând seama de obligațiile subscrise în prezent de guvernul german [în ceea ce privește capacitatea de producție a șantierului naval Warnow Werft], Comisia a […] decis, în conformitate cu Directiva [90/684] privind ajutoarele în domeniul construcțiilor navale și cu Directiva [92/68] de modificare a Directivei [90/684], să nu se opună plății unei a doua tranșe de ajutoare pentru [șantierul naval Warnow Werft] în Germania; această tranșă se compune din:

— 617 100 000 [de mărci germane] drept ajutor pentru funcționare, din care 113 500 000 [de mărci germane] se vor plăti o dată; în această din urmă sumă sunt incluse 66 900 000 [de mărci germane] drept ajutor pentru competitivitate și 46 600 000 [de mărci germane] pentru acoperirea unei părți din pierderile rezultate din contracte [de construcții navale] semnate după 1 iulie 1990. Acest ajutor pentru funcționare este cel mai mare dintre cele care pot fi plătite șantierului naval [Warnow Werft] pentru contracte încheiate până la 31 decembrie 1993.

[…]”

15 La 8 iulie 1999, Comisia a adoptat Decizia 1999/675/CE privind ajutoarele de stat acordate KWW de Republica Federală Germania (JO L 274, p. 23). Această decizie a fost modificată prin Decizia 2000/416/CE a Comisiei din 29 martie 2000 (JO L 156, p. 39), în care Comisia a concluzionat în esență că, în măsura în care KWW a depășit limita capacității de producție autorizate pe anul 1998, ajutoarele acordate, în valoare de 82 200 000 de mărci germane (DEM), erau incompatibile cu piața comună.

16 La 15 februarie 2000, Comisia a adoptat Decizia 2000/336/CE privind ajutoarele de stat acordate KWW de Republica Federală Germania (JO L 120, p. 12), în care aceasta a concluzionat în esență că, în măsura în care KWW a depășit limita capacității de producție autorizate și pe anul 1997, ajutoarele acordate, în valoare de 12 600 000 DEM, erau incompatibile cu piața comună.

17 La 28 februarie 2002, în Hotărârea Kvaerner Warnow Werft/Comisia (T-227/99 și T-134/00, Rec., p. II-1205), Tribunalul a anulat cele două decizii ale Comisiei menționate la punctele 15 și 16 de mai sus, în esență, pentru motivul că, în speță, Comisia a asimilat în mod greșit noțiunea de limită a capacității unei limite de producție efective. La 29 aprilie 2004, în Hotărârea Comisia/Kvaerner Warnow Werft (C-181/02 P, Rec., p. I-5703), Curtea a respins recursul formulat de Comisie împotriva hotărârii Tribunalului.

18 La 20 octombrie 2004, Comisia a adoptat Decizia 2005/374/CE privind ajutorul de stat pus în aplicare de Germania în favoarea KWW (JO 2005, L 120, p. 21, denumită în continuare „decizia atacată”).

19 În considerentele (1) și (2) ale deciziei atacate, Comisia menționează că la 16 iunie 1999 a solicitat autorităților germane informații cu privire la originea fondurilor care, potrivit unei informații publicate în presa germană din 12 iunie 1999, ar fi permis KWW să acorde societății Kvaerner un împrumut de aproximativ 205 000 000 de euro. În această privință, Comisia precizează că prin solicitările sale urmărea să verifice dacă fondurile

respective „nu proveneau din surplusuri de ajutoare pentru restructurare plătite [KWW] sau dacă nu conțineau alte elemente de ajutoare”.

20 La finalizarea examinării sale, pe de o parte, Comisia constată, în considerentul (127) al deciziei atacate, că „mișcările de lichidități [între KWW și Kvaerner] nu par să rezulte din surplusuri de ajutoare plătite în perioada de restructurare care s-a terminat în anul 1995”.

21 Pe de altă parte, Comisia subliniază, în considerentele (120) și (121) ale deciziei atacate, că, potrivit informațiilor furnizate de Republica Federală Germania, KWW a primit un surplus de ajutor de stat de 25 999 000 DEM, corespunzător diferenței dintre valoarea totală a ajutoarelor primite de KWW „în perioada de restructurare”, respectiv 430 100 000 DEM, și pierderile reale înregistrate de KWW, rezultate din contracte de construcție și de transformare navală (denumite în continuare „pierderile rezultate din contracte”), respectiv 404 101 000 DEM.

22 Comisia concluzionează în decizia atacată următoarele:

„Articolul 1

Ajutorul de stat [în valoare] de 13 293 077 de euro (25 999 000 DEM) acordat de [Republica Federală Germania] în favoarea [KWW] este incompatibil cu piața comună.

Articolul 2

1. [Republica Federală Germania] ia toate măsurile necesare pentru a recupera de la [KWW] ajutorul ilegal menționat la articolul 1.

[…]”

Procedura și concluziile părților

23 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 16 februarie 2005, reclamantele, Aker Warnow Werft GmbH și Kvaerner ASA, au introdus prezenta acțiune.

24 Pe baza raportului judecătorului raportor, Tribunalul (Camera întâi) a decis deschiderea procedurii orale și, în cadrul măsurilor de organizare prevăzute la articolul 64 din Regulamentul de procedură, a invitat părțile, prin scrisorile din 6 decembrie 2007 și din 7 ianuarie 2008, să răspundă la întrebări scrise și să prezinte anumite înscrisuri. Părțile au răspuns acestor solicitări în termenele stabilite.

25 Prin scrisorile depuse la grefa Tribunalului la 11 februarie 2008, reclamantele au solicitat ca anumite documente furnizate de Comisie ca răspuns la măsurile de organizare luate de Tribunal să fie retrase din dosar, întrucât aceste documente nu erau relevante pentru soluționarea litigiului (denumite în continuare „documentele contestate”). Prin scrisoarea depusă la grefa Tribunalului la 19 februarie 2008, Comisia a susținut că documentele contestate erau relevante pentru a răspunde măsurilor de organizare care îi fuseseră adresate de Tribunal.

26 Pledoariile părților și răspunsurile acestora la întrebările orale adresate de Tribunal au fost ascultate în ședința desfășurată la 11 martie 2008. În plus, Tribunalul a respins cererea reclamantelor ca documentele contestate să fie retrase din dosar, deoarece fuseseră depuse de Comisie ca răspuns la întrebările adresate de Tribunal. În sfârșit, Tribunalul a solicitat Comisiei să îi prezinte anumite documente în termen de 15 zile. Comisia a răspuns acestei solicitări la 18 martie 2008. Prin scrisoarea din 8 aprilie 2008, reclamantele au depus observații cu privire la documentele menționate.

27 Procedura orală a fost declarată terminată la 25 aprilie 2008.

28 Reclamantele solicită Tribunalului:

— anularea deciziei atacate;

— obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

29 Comisia solicită Tribunalului:

— respingerea acțiunii ca nefondată;

— obligarea reclamantelor la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la fond

30 Reclamantele invocă patru motive în susținerea acțiunii. Primul motiv se întemeiază pe o eroare de drept și pe o eroare vădită de apreciere, prin faptul că în mod greșit Comisia ar fi repus în discuție în decizia atacată ajutoare existente și că aceasta nu putea dispune recuperarea lor. Al doilea motiv se întemeiază pe o eroare vădită de apreciere în legătură cu faptul că KWW nu ar fi primit niciun surplus de ajutor, dat fiind că valoarea totală a ajutorului acordat pentru a acoperi pierderile rezultate din contracte ar fi în realitate mai mică decât valoarea pierderilor efective înregistrate cu acest titlu. Al treilea motiv se întemeiază pe încălcarea principiilor securității juridice și protecției încrederii legitime care rezultă din termenul de deschidere a procedurii și din comportamentul Comisiei înainte de deschiderea acesteia. Al patrulea motiv, invocat cu titlu subsidiar, se întemeiază pe o eroare vădită de apreciere în determinarea valorii ajutorului care trebuie restituit.

31 Cu titlu introductiv, trebuie arătat că, în cadrul celui de al doilea motiv, reclamantele impută, în esență, Comisiei că a concluzionat în sensul că valoarea totală a ajutorului primit de KWW a fost de 430 100 000 DEM, corespunzător sumei de 450 000 000 DEM drept ajutor în vederea acoperirii pierderilor rezultate din contracte și sumei de 62 500 000 DEM drept ajutor pentru competitivitate, din care se deduce suma de 82 400 000 DEM drept ajutor pentru funcționare autorizat de Comisie, dar neplătit către Kvaerner, pentru acoperirea pierderilor sale reale rezultate din contracte, în sumă de 404 101 000 DEM. Al doilea motiv poate fi împărțit în două aspecte.

32 Prin intermediul primului aspect, reclamantele susțin, în esență, că KWW a primit, numai pentru pierderile rezultate din contracte, un ajutor plătit în numerar în valoare totală de 58 300 000 DEM, cum ar rezulta din prima și din a doua decizie de autorizare, iar nu de 450 000 000 DEM, cum a apreciat Comisia în decizia atacată.

33 Prin intermediul celui de al doilea aspect, reclamantele invocă, în esență, că suma de 62 500 000 DEM primită de KWW în compensarea ajutorului pentru competitivitate

neîncasat nu ar fi trebuit inclusă în calculul valorii totale a ajutorului acordat în vederea acoperirii pierderilor rezultate din contracte.

34 Din moment ce aceste două aspecte vizează stabilirea faptului că valoarea totală a ajutorului primit de KWW pentru acoperirea pierderilor sale rezultate din contracte nu depășește valoarea totală a pierderilor reale înregistrate de KWW în această privință, Tribunalul apreciază că este oportun să își înceapă analiza cu al doilea aspect al celui de al doilea motiv.

Cu privire la al doilea aspect al celui de al doilea motiv, întemeiat pe o eroare vădită de apreciere în stabilirea ajutorului primit care poate fi luat în considerare în decizia atacată

Argumentele părților

35 Reclamantele susțin, în esență, că, prin faptul că a inclus suma de 62 500 000 DEM, acordată pentru compensarea ajutorului pentru competitivitate neîncasat, în valoarea totală a ajutorului primit de KWW pentru a se acoperi numai pierderile rezultate din contracte, Comisia a săvârșit o eroare vădită de apreciere. În aceste condiții, valoarea totală a ajutorului primit pentru acoperirea pierderilor sale de funcționare rezultate din contracte ar fi mai mică decât valoarea pierderilor sale reale înregistrate cu acest titlu și, prin urmare, KWW nu ar fi beneficiat de niciun surplus de ajutor.

36 Mai întâi, reclamantele susțin că, deși ajutorul pentru competitivitate constituie un ajutor pentru funcționare, totuși acesta nu a avut ca obiect compensarea exclusivă a pierderilor rezultate din contracte, astfel cum ar rezulta din prima și din a doua decizie de autorizare, precum și din documentele notificate Comisiei de Republica Federală Germania. În opinia reclamantelor, ajutorul pentru competitivitate avea astfel drept scop să permită tuturor șantierelor navale de pe teritoriul Comunității să rămână competitive față de șantierele asiatice, care beneficiau de subvenții susceptibile să denatureze concurența pe piața mondială a construcțiilor navale. Faptul că valoarea

ajutorului pentru competitivitate era determinată în funcție de valoarea contractelor de construcții navale nu ar însemna totuși că acordarea ajutorului respectiv depindea de pierderile pe care contractele menționate le puteau genera. Reclamantele susțin, în consecință, că KWW putea aloca în mod liber ajutorul pentru competitivitate pentru alte cheltuieli de funcționare decât pierderile generate de contracte.

37 În plus, reclamantele remarcă, în răspunsul la întrebările scrise ale Tribunalului, că ajutorul pentru competitivitate a fost autorizat conform articolului 4 din Directiva 90/684 și Liniilor directoare privind acordarea de ajutoare pentru competitivitate șantierelor navale situate în Germania pe teritoriul menționat la articolul 3 din Acordul de unificare (Richtlinen für die Gewährung von Wettbeverbshilfen an Werften in der Bundesrepublik Deutschland auf dem in Artikel 3 des Einigungsvertrages genannten Gebiet, denumite în continuare „liniile directoare germane") din 22 iulie 1991 (*Bundesanzeiger* 1991, p. 5153). Reclamantele susțin că respectivele linii directoare au fost notificate și aprobate de Comisie. Or, din acestea ar rezulta mai ales faptul că, deși ajutorul pentru competitivitate s-ar acorda în funcție de încheierea sau de neîncheierea de contracte de construcții navale, acesta ar putea fi alocat pentru cheltuieli de funcționare diferite de pierderile generate de contractele menționate.

38 În sfârșit, reclamantele pretind că ajutorul pentru competitivitate reprezintă o sumă forfetară, care nu putea face obiectul niciunei recuperări. Pe de o parte, reclamantele relevă că liniile directoare germane prevedeau în mod expres faptul că ajutorul pentru competitivitate acordat nu este rambursabil. Pe de altă parte, acestea susțin că ajutorul pentru competitivitate acordat KWW nu a fost utilizat pentru a acoperi pierderi rezultate din contracte, dar că a fost alocat, din punct de vedere contabil, pentru rezervele KWW care fuseseră reduse prin alte costuri de funcționare.

39 Comisia replică faptul că nu a săvârșit o eroare prin includerea valorii ajutorului primit cu titlu de ajutor pentru competitivitate în valoarea totală a ajutoarelor primite de KWW pentru acoperirea pierderilor rezultate din contracte, în măsura în care, astfel cum a constatat în considerentele (94)-(96) ale deciziei atacate, ajutorul pentru competitivitate, pe de o parte, fusese autorizat pentru acoperirea „pierderilor în cursul

restructurării” și, pe de altă parte, era o „formă de venit” care a permis KWW să își reducă pierderile rezultate din contracte și, prin urmare, nevoia sa de ajutor pentru funcționare.

40 În plus, Comisia invocă, în răspunsul la întrebările scrise și orale ale Tribunalului, că ajutorul pentru competitivitate a fost acordat conform articolului 4 din Directiva 90/684 și avea ca obiect să permită tuturor șantierelor navale situate pe teritoriul Comunității să combată concurența neloială practicată de unele țări asiatice care subvenționau șantierele situate pe teritoriul acestora. Pe de o parte, Comisia precizează în acest sens că, deși nu era necesar ca KWW să înregistreze pierderi rezultate din contracte pentru a beneficia de ajutorul pentru competitivitate, nu este mai puțin adevărat că acest ajutor era calculat în funcție de prețul de vânzare stabilit în fiecare contract de construcții navale încheiat. Prin urmare, în opinia Comisiei, acordarea ajutorului menționat avea efectul de a reduce pierderile rezultate din contracte. Pe de altă parte, Comisia apreciază că ajutorul pentru competitivitate trebuia luat în considerare în valoarea totală a ajutoarelor acordate numai pentru pierderile rezultate din contracte, din moment ce dintr-o corespondență adresată de Republica Federală Germania la 27 noiembrie 1992 rezultă că KWW a acceptat să primească suma de 450 000 000 DEM drept ajutor pentru pierderile rezultate din contracte, iar nu suma de 569 600 000 DEM, astfel cum fusese inițial avut în vedere de THA și de Kvaerner pe parcursul negocierilor exclusive ale acestora, numai fiindcă ajutorul pentru competitivitate i s-ar acorda de asemenea pentru acoperirea pierderilor sale rezultate din contracte.

Aprecierea Tribunalului

41 Reclamantele susțin în esență că, prin faptul că a inclus suma de 62 500 000 DEM, acordată pentru compensarea ajutorului pentru competitivitate neîncasat, în valoarea totală a ajutoarelor primite în vederea acoperirii pierderilor rezultate din contracte, Comisia a săvârșit o eroare vădită de apreciere.

42 Potrivit jurisprudenței, pentru a stabili că a fost săvârșită o eroare vădită de către Comisie în aprecierea faptelor, de natură să justifice anularea deciziei atacate, elementele de probă prezentate de reclamantă trebuie să fie suficiente pentru a lipsi

de plauzibilitate aprecierile faptelor reținute în decizia în cauză (Hotărârea Tribunalului din 12 decembrie 1996, AIUFFASS și AKT/Comisia, T-380/94, Rec., p. II-2169, punctul 59).

43 În speță, trebuie constatat, cu titlu introductiv, că în decizia atacată Comisia a construit un raționament în trei etape pentru a ajunge la concluzia că KWW a primit un ajutor în valoare de 25 999 000 DEM, considerat drept surplus de ajutor, având în vedere valoarea pierderilor sale reale rezultate din contracte.

44 În primul rând, după ce a amintit, în considerentele (13)-(19) ale deciziei atacate, diferitele elemente de ajutoare autorizate în special în temeiul primei și al celei de a doua decizii de autorizare, Comisia indică, în considerentul (118) al deciziei atacate, că s-a întemeiat pe raportul privind utilizarea ajutorului până la 31 decembrie 1995, întocmit de expertul contabil al KWW, comunicat Comisiei de Republica Federală Germania la 9 iulie 1996 (denumit în continuare „raportul din 9 iulie 1996"), pentru a constata că KWW a primit următoarele ajutoare:

— 450 000 000 DEM în vederea acoperirii pierderilor rezultate din contracte;

— 62 500 000 DEM pentru a compensa faptul că KWW nu a primit ajutorul pentru competitivitate.

45 Referitor la suma de 62 500 000 DEM primită pentru a compensa ajutorul pentru competitivitate neîncasat, rezultă din considerentul (116) al deciziei atacate că, în această privință, Comisia a apreciat că un ajutor pentru competitivitate în valoare totală de 73 000 000 DEM a fost autorizat prin prima și prin a doua decizie de autorizare, dar că o parte din suma menționată, respectiv 10 500 000 DEM, nu i-a fost acordată KWW în final, fiindu-i plătită numai suma de 62 500 000 DEM.

46 Pe de altă parte, Comisia remarcă, în considerentele (91) și (117) ale deciziei atacate, că KWW nu a trebuit să execute anumite contracte privind unele tipuri de nave („Kassettenschiffe”) și că aceasta nu a primit, în consecință, niciun ajutor cu acest titlu. Prin urmare, Comisia arată că în decizia atacată nu a luat în considerare ajutorul pe care îl autorizase până la concurența valorii corespunzătoare contractelor menționate, respectiv 34 600 000 DEM, care făcea parte din ajutorul total pentru funcționare în valoare de 617 100 000 DEM, autorizat prin a doua decizie de autorizare.

47 Astfel, Comisia constată, în considerentul (118) al deciziei atacate, că reclamantele au primit „în perioada de restructurare” un ajutor total de 512 500 000 DEM, corespunzător sumei de 450 000 000 DEM pentru a acoperi pierderile rezultate din contracte și sumei de 62 500 000 DEM pentru a compensa ajutorul pentru competitivitate neîncasat.

48 În al doilea rând, Comisia subliniază, în considerentul (119) al deciziei atacate, că valoarea pierderilor reale ale KWW rezultate din contracte, astfel cum reiese din rapoartele de expertiză care i-au fost prezentate de Republica Federală Germania la 30 iunie 1999, se ridica la 404 101 000 DEM.

49 În consecință, Comisia apreciază, în considerentul (120) al deciziei atacate, că KWW a primit un ajutor mai mare cu 108 399 000 DEM decât valoarea pierderilor sale reale rezultate din contracte.

50 În al treilea rând, Comisia subliniază, în considerentele (116) și (121) ale deciziei atacate, că KWW nu a primit suma de 82 400 000 DEM drept „ajutor pentru funcționare autorizat [de aceasta însăși] pentru restructurare”, care corespundea „anulării vechilor debite”. În aceste condiții, Comisia apreciază că „o compensare a unui surplus de ajutor pentru pierderi rezultate din contracte cu valoarea ajutorului pentru funcționare neîncasat pare conform angajamentului luat de către [aceasta] prin deciziile de autorizare, de a asigura ca beneficiarul să primească numai ajutorul strict necesar pentru restructurare”.

51 Din această ultimă constatare Comisia concluzionează, în considerentul (121) al deciziei atacate, că suma de 82 400 000 DEM trebuie dedusă din surplusul de ajutor în valoare de 108 399 000 DEM primit de KWW pentru pierderile rezultate din contracte.

52 Astfel, în raport cu cele trei constatări potrivit cărora KWW, în primul rând, a primit un ajutor total „în cursul restructurării" de 512 500 000 DEM, în al doilea rând, a înregistrat pierderi reale rezultate din contracte în valoare totală de 404 101 000 DEM și, în al treilea rând, nu a beneficiat de plata unui ajutor de 82 400 000 DEM care fusese autorizat, Comisia concluzionează, în considerentul (121) al deciziei atacate, că KWW a beneficiat de un surplus de ajutor în valoare de 25 999 000 DEM, a cărui recuperare trebuie să se dispună.

53 Prin urmare, pe de o parte, trebuie subliniat că în decizia atacată Comisia a apreciat că suma de 62 500 000 DEM primită de KWW pentru a compensa ajutorul pentru competitivitate neîncasat făcea parte din ajutoarele care vizau și care erau destinate acoperirii pierderilor reale rezultate din contracte, precum și că suma menționată putea face obiectul unei recuperări, cel puțin parțiale.

54 Pe de altă parte, presupunând că KWW a primit 450 000 000 DEM drept ajutor numai pentru pierderile rezultate din contracte și că, astfel cum susțin reclamantele, suma de 62 500 000 DEM drept ajutor pentru competitivitate nu trebuia să fie luată în considerare în decizia atacată, ar fi, așadar, necesar să se constate că în mod greșit Comisia a constatat existența unui surplus de ajutor. Astfel, într-o asemenea ipoteză, ajutorul total primit pentru pierderile rezultate din contracte ar fi, după deducerea ajutorului neplătit de 82 400 000 DEM, în valoare de 367 600 000 DEM, fiind mai redus decât valoarea totală de 404 101 000 DEM, corespunzătoare pierderilor reale înregistrate de KWW în această privință.

55 În lumina constatărilor efectuate la punctele 53 și 54 de mai sus, trebuie, așadar, să se analizeze dacă în speță Comisia a săvârșit o eroare vădită de apreciere prin luarea în considerare a sumei de 62 500 000 DEM acordate în favoarea KWW pentru a compensa

ajutorul pentru competitivitate neîncasat, în vederea stabilirii valorii totale a ajutorului primit de KWW pentru acoperirea pierderilor rezultate din contracte.

56 În primul rând, este cert că atât ajutorul autorizat pentru acoperirea pierderilor rezultate din contracte, cât și ajutorul pentru competitivitate fac parte din categoria ajutoarelor pentru funcționare prevăzute la articolul 4 alineatul (1) din Directiva 90/684.

57 Cu toate acestea, trebuie subliniat că din prima și din a doua decizie de autorizare, ale căror pasaje pertinente sunt reluate la punctele 13 și 14 de mai sus, rezultă că s-a făcut o distincție clară de către Comisie între ajutorul destinat acoperirii pierderilor rezultate din contracte și ajutorul pentru competitivitate. Astfel, pe de o parte, deciziile menționate prevăd o valoare a „ajutorului pentru competitivitate" de 6 100 000 DEM și, respectiv de 66 900 000 DEM, mai exact, o valoare totală de 73 000 000 DEM, din care s-a plătit numai suma de 62 500 000 DEM, fapt necontestat de părți. Nu se precizează că acest ajutor trebuia alocat pentru a acoperi pierderi rezultate din contracte. Pe de altă parte, deciziile amintite menționează un ajutor de 11 700 000 DEM și, respectiv, de 46 600 000 DEM, pentru care se prevede în mod special că trebuia să fie utilizat numai „pentru a acoperi o parte din pierderile rezultate din contractele de construcții navale semnate după 1 iulie 1990".

58 În plus, din dispozițiile contractului de achiziție pe care s-a întemeiat Comisia în prima și în a doua decizie de autorizare menționate la punctele 13 și 14 de mai sus, rezultă că ajutorul avut în vedere pentru pierderile rezultate din contracte era distinct de ajutorul pentru competitivitate. Pe de o parte, potrivit articolului 7 alineatul (6) din contractul de achiziție, THA trebuia să acorde un ajutor în valoare de „450 000 000 DEM în vederea finanțării pierderilor […] în perioada de restructurare, cauzate de lipsa de productivitate [a KWW] și a altor pierderi legate de lipsa de competitivitate [din acel moment] a [KWW]". Pe de altă parte, conform articolului 18 alineatul (1) din același contract, THA s-a angajat să plătească KWW o sumă de 73 000 000 DEM în ipoteza în care aceasta din urmă nu ar primi ajutorul pentru construcții navale. De asemenea, în planul previzional de plată a ajutoarelor de stat, anexat la contractul de achiziție și notificat Comisiei, ajutoarele pentru competitivitate sunt menționate separat de ajutoarele vizând acoperirea altor pierderi de funcționare, inclusiv a celor rezultate din contracte.

59 Prin urmare, deși ajutorul vizând acoperirea pierderilor rezultate din contracte și ajutorul pentru competitivitate fac amândouă parte din categoria ajutoarelor pentru funcționare menționate la articolul 4 alineatul (1) din Directiva 90/684, nu este mai puțin adevărat că în prima și în a doua decizie de autorizare Comisia a făcut deosebire, potrivit documentelor care i-au fost notificate de Republica Federală Germania, între aceste ajutoare, care trebuiau alocate distinct, și anume, pe de o parte, pentru acoperirea pierderilor KWW rezultate din contracte și, pe de altă parte, pentru compensarea lipsei de competitivitate a acesteia.

60 În al doilea rând, Decizia din 10 februarie 1993, prin care Comisia, în temeiul articolului 4 alineatul (1) din Directiva 90/684, a decis să nu ridice obiecții în ceea ce privește modificările aduse de autoritățile germane schemei de ajutor pentru competitivitate acordat în favoarea tuturor șantierelor navale germane, nu menționează deloc faptul că ajutorul pentru competitivitate trebuia alocat în mod exclusiv pentru acoperirea pierderilor rezultate din contracte. Astfel, din decizia amintită rezultă că schema de ajutor pentru competitivitate, notificată Comisiei de Republica Federală Germania înainte de a adoptarea primei și a celei de a doua decizii de autorizare, viza să permită șantierelor navale germane să rămână competitive „atunci când sunt în concurență cu șantiere din țări care acordă ajutoare mai mari în domeniul construcțiilor navale", Comisia neprecizând totuși pentru ce pierderi specifice trebuia să fie alocat ajutorul pentru competitivitate.

61 De altfel, însăși Comisia apreciază că ajutorul pentru competitivitate nu viza în mod obligatoriu acoperirea pierderilor rezultate din contracte.

62 Pe de o parte, Comisia recunoaște în mod expres, în răspunsul la întrebările scrise adresate de Tribunal privind regimul aplicabil ajutorului pentru competitivitate, că, „potrivit [articolului 4 din Directiva 90/684], șantierele [navale situate pe teritoriul german] puteau primi ajutoare [pentru competitivitate], indiferent dacă rezultă sau nu rezultă pierderi din contractul [de construcții navale] avut în vedere", că, „[a]ltfel spus, nu era necesar să existe pierderi rezultate dintr-un contract [de construcții navale] pentru a beneficia de un ajutor [pentru competitivitate]" sau, mai mult, în răspunsul la întrebările adresate de Tribunal în cursul ședinței, recunoaște că „oricine ar trebui să poată beneficia de acest ajutor, indiferent dacă există sau nu există pierderi". Prin urmare, Comisia admite, cel puțin implicit, că nu există o legătură de cauzalitate între acordarea ajutorului pentru competitivitate și faptul că încheierea de contracte a generat sau nu a generat pierderi. În consecință, trebuie respins în acest sens ca inoperant argumentul Comisiei potrivit căruia ajutorul pentru competitivitate trebuia

alocat pentru a acoperi pierderi rezultate din contracte pentru motivul că valoarea ajutorului respectiv era calculată în funcție de valoarea fiecărui contract de construcții navale încheiat.

63 Pe de altă parte, din articolul 3 alineatul 1 din liniile directoare germane rezultă că „[a]jutorul pentru competitivitate poate fi acordat în situația în care între 1 iulie 1990 și 31 decembrie 1993 șantierele navale germane au încheiat comenzi ferme de construcție sau de transformare de [nave]". Cu toate acestea, respectivele linii directoare nu precizează în niciun fel că ajutorul pentru competitivitate trebuia alocat numai pentru a acoperi pierderi rezultate din contracte, și nu alte pierderi legate de funcționarea șantierelor navale. În plus, lipsa unei astfel de mențiuni este conformă cu însuși obiectul ajutorului pentru competitivitate, care, astfel cum rezultă din Decizia Comisiei din 10 februarie 1993 (a se vedea punctul 10 de mai sus), viza să permită tuturor șantierelor navale europene, și nu doar șantierului naval Warnow Werft, să combată concurența practicată pe piața mondială de anumite țări asiatice, și aceasta indiferent dacă șantierele menționate înregistrează sau nu înregistrează pierderi rezultate din încheierea de contracte de construcții navale.

64 Prin urmare, trebuie să se constate că, în conformitate cu prima și cu a doua decizie de autorizare, cu Decizia Comisiei din 10 februarie 1993, cu liniile directoare germane și cu însuși obiectul ajutorului pentru competitivitate, KWW nu avea obligația de a aloca ajutorul respectiv pentru cheltuieli specifice, cum ar fi pierderile rezultate din contracte.

65 În al treilea rând, raportul din 9 iulie 1996 precizează că KWW a primit efectiv suma de 62 500 000 DEM pentru a compensa ajutorul pentru competitivitate neîncasat și că acest ajutor se încadrează în ajutorul pentru funcționare. Totuși, acest raport nu menționează că această sumă avea ca obiectiv și a fost efectiv folosită să acopere pierderile rezultate din contracte. În acest sens, trebuie arătat că nu se contestă de către Comisie afirmația reclamantelor potrivit căreia suma primită de KWW pentru a compensa ajutorul pentru competitivitate a fost alocată, din punct de vedere contabil, pentru rezervele KWW, și nu pentru a acoperi pierderi rezultate din contracte.

66 Prin urmare, trebuie evidențiat că Comisia nu se putea întemeia pe raportul din 9 iulie 1996 pentru a aprecia că ajutorul pentru competitivitate fusese utilizat efectiv pentru acoperirea pierderilor rezultate din contracte.

67 În al patrulea rând, trebuie subliniat că, în răspunsul la întrebările adresate de Tribunal în ședință, Comisia nu a contestat argumentele reclamantelor potrivit cărora, în esență, KWW putea utiliza ajutorul pentru competitivitate ca să acopere alte cheltuieli decât cele provenind din pierderi rezultate din contracte.

68 Prin urmare, rezultă din considerațiile precedente, pe de o parte, că ajutorul pentru competitivitate constituia un ajutor pentru funcționare cu privire la a cărui alocare KWW putea decide în mod liber și, pe de altă parte, că nu s-a stabilit de către Comisie că ajutorul respectiv fusese efectiv alocat de KWW pentru a acoperi pierderile sale rezultate din contracte.

69 În consecință, trebuie să se concluzioneze că aprecierea Comisei potrivit căreia ajutorul pentru competitivitate trebuia să fie contabilizat drept ajutor acordat KWW pentru acoperirea numai a pierderilor rezultate din contracte constituie o eroare vădită de apreciere.

70 Argumentele invocate de Comisie în acest sens nu pot fi admise.

71 Mai întâi, trebuie respinse ca inoperante argumentele Comisiei potrivit cărora ajutorul pentru competitivitate trebuie luat în considerare la calcularea valorii ajutorului acordat în scopul acoperirii pierderilor rezultate din contracte, din moment ce acest ajutor face parte din valoarea totală a ajutorului autorizat „în cursul perioadei de restructurare” sau constituie o „formă de venit” care a permis diminuarea valorii ajutorului total pentru funcționare acordat KWW. Astfel, aceste argumente nu infirmă în niciun fel constatările efectuate la punctele 68 și 69 de mai sus.

72 În plus, trebuie de asemenea respins ca inoperant argumentul Comisiei potrivit căruia Kvaerner, în cadrul negocierilor exclusive purtate cu THA pentru achiziționarea de către KWW a șantierului naval Warnow Werft, a acceptat ca KWW să primească doar 450 000 000 DEM pentru pierderile rezultate din contracte, iar nu 569 600 000 DEM, cum s-a avut în vedere inițial, doar în măsura în care KWW va primi pe de altă parte ajutorul pentru competitivitate. Astfel, după cum s-a arătat la punctul 68 de mai sus, din moment ce Comisia a autorizat în mod expres acordarea în favoarea KWW a unui ajutor pentru competitivitate, acest ajutor nu poate fi asimilat unui ajutor acordat KWW pentru a acoperi numai pierderile rezultate din contracte, care trebuia să facă obiectul unei recuperări în caz de excedent de plată.

73 Având în vedere toate considerațiile precedente, trebuie anulată decizia atacată, fără a mai fi necesar ca Tribunalul să se pronunțe cu privire la primul aspect al celui de al doilea motiv și nici asupra celorlalte motive invocate de reclamante.

Cu privire la cheltuielile de judecată

74 Potrivit articolului 87 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată.

75 În speță, întrucât Comisia a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată conform concluziilor reclamantelor.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera întâi)

declară și hotărăște:

1) **Anulează Decizia 2005/374/CE a Comisiei din 20 octombrie 2004 privind ajutorul de stat pus în aplicare de Germania în favoarea Kvaerner Warnow Werft.**

2) **Comisia va suporta propriile cheltuieli de judecată, precum și pe cele efectuate de Aker Warnow Werft GmbH și de Kvaerner ASA.**

Tiili Dehousse Wiszniewska-Białecka

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 10 martie 2009.

Semnături